

12 AYLIK ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN BAZI SAĞLIK SORUNLARINDA BAŞVURDUKLARI GELENEKSEL UYGULAMALAR*

Nurcan ÖZYAZICIOĞLU **

Sevinç POLAT ***

ÖZET

Bu araştırma, Aralık 1998-Şubat 1999 tarihleri arasında tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzurum il merkezinde bulunan 10 sağlık ocağındaki çocuk izlem kartlarına kayıtlı, 12 aylık çocuğu olan 320 anne oluşturmuştur. Ancak 39 anneye çeşitli nedenlerle ulaşılamadığından, 281 anne ile çalışılmıştır. Veri toplama tekniği olarak anket formu kullanılmıştır. Deneklere ait tanıtıcı özellikler ve çocuk bakımına ilişkin sorulardan oluşan anket formu ev adreslerine gidilerek annelerle yüz yüze görüşme tekniği ile doldurulmuştur. Veriler yüzdelik ve ki-kare testleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamına alınan annelerin %53.7 sinin 25-34 yaş grubundan olduğu, %54.1 inin ilkokul mezun, %90.8 inin ev hanımı olduğu bulunmuştur. Ailelerin %62.3 ünün kötü gelir düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Annelerin çocukluk döneminde sık görülen öksürük (%81.1), kabızlık (%71.4), sarılık (%60.8), ishal (%51.7), burun tıkanıklığı (%50.3), konakta (%50) fazla olmak üzere hala çeşitli sağlık sorunlarında geleneksel uygulamaları kullandıkları saptanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, geleneksel uygulama

ABSTRACT

Traditional Applications That The Mothers With 12 Month-Child Applied For Some Health Problems

This research was carried out as descriptively between the dates December 1998 and February 1999. The study field of the research consists of 320 mothers having 12 month old children and those who were pursued by midwives in 10 primer Health care units which are in Erzurum province. But as 39 mothers werent reached due to varrius reasons, 281 mothers were studied on. Survey form was used in the collection of the data. Questionnaire form consisting of the questions as to child care and informative features about the subjects were filled whith the technigue by interviewing with mothers face to face. The data were assessed with percentage and chi-square test. 53.7% of the mothers included in the research was in 25-35 age group and 54.1% of them was in primary school graduate, 90.8% of them was housiwives. It is detected that 62.3% of the families had bad revenue level. It was detected that the mothers stil used traditional applications in their various health problems such as caught (81.1%), constipation (71.4%), jaundice (60.8%), diarrhea (51.7%), nasal obstruction (50.3%). Various suggestions are brought in the direction of the data obtained

Keywords : Child, traditional applications

*Bu çalışma 2000 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

**Atatürk Üniv.HYO Çocuk Sağl. ve Hast.Hemş. AD (Araş.Gör.)

***Tez danışmanı. Atatürk Üniv.HYO Çocuk Sağl. ve Hast.Hemş.AD (Yrd.Doç.Dr.)

GİRİŞ

Türkiye'nin genel sağlık sorunları içinde bebeklik ve çocukluk yaş grubunun gerek nüfus içindeki payı, gerekse istenik düzeyde sağlık hizmeti götürülememesi nedeni ile özel bir yeri vardır. Son otuz yıl içinde Türkiye'de sağlık hizmetlerinde olumlu gelişmeler olmasına rağmen bu gelişmeler beklenen düzeyde değildir. Mosley ve Chen modeline göre (Unicef 1991); bebek ve çocuk ölümlerini biyolojik faktörler ve sağlık hizmetleri doğrudan; gelenekler, ailenin geliri, ekolojik ortam gibi sosyo-ekonomik ve fiziksel ortamlar ise dolaylı olarak etkilemektedir.

Erzurum İl Sağlık Müdürlüğü Ocak-Aralık 2001 verilerine göre bebek ölüm hızı %0.28'dir. Erzurum'da sert iklim koşulları, düşük sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler ile sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamama gibi nedenler halkı kendi çabaları ile sorunu çözmeye yönlendirmektedir (Özyazıcıoğlu 1993, Türkdoğan 1972, Tortumluoğlu 2002). Ancak ailelerin buldukları çözümler maalesef çoğu kez bebek ve çocuk sağlığını tehdit eden durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Türkdoğan 1965).

Bu çalışma Erzurum il merkezinde 12 aylık çocuğu olan annelerin bazı sağlık sorunlarında başvurdukları geleneksel uygulamaları saptamak amacı ile planlanmış ve yapılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırma 1 Aralık 1998-1 Şubat 1999 tarihleri arasında tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Erzurum il merkezinde bulunan 10 sağlık ocağındaki çocuk izlem kartlarına kayıtlı 12 aylık çocuğu olan 320 anne oluşturmaktadır. Örneklem seçimine başvurulmadan annelerin tümü araştırma kapsamına alınmıştır. Ancak 39 anneye yanlış adres bildirme, taşınma gibi nedenlerle ulaşılamadığından 281 anne ile çalışılmıştır. Annelerin çocuğa ilişkin geriye yönelik bilgileri kolay hatırlayabilmeleri için araştırmanın evreni 12 ay ile sınırlandırılmıştır.

Veri toplama tekniği olarak anket formu kullanılmış, anket formu deneklere ait tanıtıcı bilgiler ve çocuk bakımına ilişkin sorulardan oluşmuştur. Anket formu ev adreslerine gidilerek annelerle yüz yüze görüşme tekniği ile doldurulmuştur. Çalışmaya başlamadan önce ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli izinler alınmış ve anket formu araştırmaya katılmayı kabul eden annelere uygulanmıştır.

Veriler bilgisayar ortamında yüzdeler ve ki kare testleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Deneklerin tanıtıcı özellikleri tablo-1 de verilmiştir.

Tablo 1. Deneklerin Tanıtıcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	Anne S	(n=281) %	Baba S	(n=280*) %
Yaş				
15-24	81	28.9	19	6.8
25-34	151	53.7	158	56.4
35-44	49	17.4	103	36.8
Eğitim Düzeyi				
Okur yazar değil	53	18.9	1	5.8
İlkokul	152	54.1	84	30.0
Ortaokul	26	9.2	54	19.2
Lise	37	13.1	95	33.9
Üniversite	13	4.7	31	11.1
Meslek Grubu				
Ev hanımı	255	90.8	--	--
Memur	26	9.2	71	25.3
Özel sektör	--	--	80	28.6
Çiftçi	--	--	18	6.4
İşçi	--	--	98	35.0
Emekli	--	--	8	1.8
İşsiz	--	--	5	2.9
Aile Tipi				
Çekirdek aile	215	76.5		
Geniş aile	66	23.5		
Çocuk sayısı				
1	64	22.8		
2	79	28.1		
3 ve ↑	138	49.1		
Ailenin Gelir Durumu**				
70-120 milyon	175	62.3		
130-180 milyon	64	22.8		
190 milyon ve ↑	42	14.9		

* Bir baba vefat etmiştir

** 1 Temmuz 1999 tarihli asgari ücret kriter alınarak; 70-120 milyon TL kötü, 130-180 milyon TL orta, 190 milyon TL ve üzeri iyi gelir düzeyi olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 2. Annelerin çocukluk döneminde gözlenen bazı sağlık sorunlarında başvurdukları geleneksel uygulamalar ile yaş ve eğitim düzeyleri arasındaki ilişki.

Sağlık sorunu	Geleneksel Uygulama		Çağdaş Uygulama		Anne Yaşı P	Anne Eğitimi P
	Sayı	%	Sayı	%		
Konak (n=56*)	28	50.0	28	50.0	p>0.05	p>0.05
Pamukçuk (n=159*)	53	33.3	106	66.7	p>0.05	p>0.05
Sarılık (n=70*)	48	60.8	31	39.2	p>0.05	p>0.05
Ateş (n=276*)	6	2.2	270	97.8	p>0.05	p>0.05
Burun tıkanıklığı (n=209*)	105	50.3	104	49.7	p>0.05	p<0.05
Kulak Ağrısı (n=209*)	77	36.8	132	63.2	p>0.05	p<0.01
Öksürük (n=280*)	227	81.1	53	18.9	p>0.05	p>0.05
İshal (n=265*)	137	51.7	128	48.3	p>0.05	p>0.05
Kabızlık (n=231*)	165	71.4	66	28.6	p>0.05	p<0.05

* Çocuğunda belirtilen sağlık sorununu gözlemleyen anneler alınmıştır.

Çalışmada annelerin yarısının konağı geleneksel yöntemlerle tedavi ettikleri bulunmuştur. Bu annelerden %30.3-'ünün zeytinyağı ve karbonatı karıştırarak çocuğun başına sürdükleri, %19.7 sinin daha çok artar endişesi ile konağa müdahale etmedikleri belirlenmiştir. Konağı geleneksel yöntemler ile tedavi eden annelerin eşit oranda olmak üzere en fazla (%62.5) 15-24 yaş ve 35-44 yaş grubunda olduğu saptanmıştır ($p>0.05$).

Çalışmada okur yazar olmayan anneler ile ilkokul mezunu annelerin yarısının ortaokul mezunu annelerin %40'ının, lise mezunu annelerin %75'inin, üniversite mezunu annelerin ise %25'inin konağı geleneksel yöntemlerle tedavi ettikleri belirlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyleri ile konağa müdahale şekilleri arasında bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Annelerin konak hakkında bilgi eksiklikleri olduğu gözlenmiştir.

Çalışmada çocuğun pamukçuğunu tedavi etmek için annelerin %30.8'inin doktora başvurdukları, annelerin %33.3'ünün çeşitli geleneksel yöntemlere başvurdukları, annelerin %35.9'unun ise bikarbonatla ağız bakımı yaptıkları bulunmuştur.

Geleneksel uygulama yapan annelerin %17'sinin lezyonları kendi saçları ile silip uzak bir yere attıkları, annelerin %16.3'ünün lezyon alanına anne sütü, un, sarımsak veya şeker tozu sürdükleri saptanmıştır. Aksayan(1983) pamukcukta, lezyonları saç ile silme uygulamasını %20.1, anne sütü ve şeker ile silme uygulamasını ise %10.2 olarak belirlemiştir.

Pamukçuğu tedavi etmek için yapılan uygulamalarının annelerin yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde; 15-24 yaş grubu annelerin %30.8'inin, 25-34 yaşındaki annelerin %34'ünün, 35-44 yaş grubu annelerin de %34.5'inin geleneksel yöntemlere başvurdukları gözlenmiştir. Anne yaşı ile pamukçuğun

tedavisinde başvurulan uygulamalar arasında bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Pamukçuğu tedavi etmek için geleneksel yöneme başvuran annelerin %47.1'inin okur yazar olmadığı, %33.8'inin ilkokul, %38.9'unun ortaokul, %21'inin ise lise mezunu olduğu bulunmuştur. Üniversite mezunu anneler arasında geleneksel uygulama yapana rastlanmamıştır. Annelerin eğitim düzeyleri ile pamukçuğa müdahale şekilleri arasında bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Aksayan (1983) çalışmasında pamukçuğu gidermeye yönelik en fazla 45-64 yaş grubu anneler (%66.1) ile okur yazar olmayan annelerin (49.2) geleneksel yöntemlere başvurduğunu belirlemiş, bulgularımızın aksine annenin yaş ve eğitim düzeyi ile pamukçuğu gidermek için yapılan uygulamalar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çalışmada yenidoğan sarılığını tedavi etmek için annelerin %41.8'inin çocuğa altın takma, altın suyu ve yumurta sarısında yıkama yada sarı giysiler giysiler giydirmeye gibi bir takım yöntemlere başvurdukları, annelerin %39.2'sinin çocuğu doktora götürdükleri, annelerin %19'unun ise kaderci bir yaklaşımla hiçbirşey yapmadıkları saptanmıştır. Köymen (1970), Başar (1972) ve Güran'ın (1967) yaptığı çeşitli araştırmalarda da çocuğun sarılığını iyileştirmek için benzer uygulamaların yapıldığından söz edilmektedir. Aksayan (1983) doğum sonu sarılığında geleneksel uygulamalara başvuran anne oranını %66, Hacıoğlu (1990) %64 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada yenidoğan sarılığını iyileştirmek için 15-24 yaş grubu annelerin %31.8'inin, 25-34 yaş grubu annelerin %46.1'inin, 35-44 yaş grubu annelerinde %44.4'ünün geleneksel yöntemlere başvurdukları bulunmuştur. Annelerin yaşları ile sarılığın iyileştirme yolları arasındaki fark

istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Çalışmada okur yazar olmayan annelerin %52.9'unun, ilkokul mezunu annelerin %48.9'unun, ortaokul mezunu annelerin %50'sinin, lise mezunu annelerin de %7.7'sinin sarılığı geleneksel yöntemlerle tedavi ettikleri saptanmıştır. Annelerin eğitim düzeyleri ile sarılığı iyileştirme yolları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Aksayan (1983) 35-44yaş grubu annelerin %80'inin, okur yazar olan annelerin %94.7'sinin sarılıkta geleneksel yöntemlere başvurduklarını belirlemiş, ancak anne yaşının ve eğitim düzeyinin çocuğun sarılığını iyileştirmek için başvurulan geleneksel ve çağdaş uygulamalar üzerine etkisi olmadığını saptamıştır ($p>0.05$).

Hacıoğlu(1990) ile Gözüm (1992) ün araştırmalarında annelerin eğitim düzeyi ile sarılığı iyileştirmek için başvurulan uygulamalar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Çalışmada çocuğun ateşini düşürmek için annelerin %72.8'inin çocuğa ateş düşürücü ilaçlar verdikleri, annelerin %25'inin ılık uygulama yaptıkları ve çocuğu doktora götürdükleri, annelerin %2.2 sinin ise çocuğun vücuduna aspirin, limon ve sirkeyi karıştırıp sürdükleri tespit edilmiştir. Yaman (1990) annelerin %48.6'sının, Erdoğan ve Savaşer (1992) %17.3, Aksayan (1983) ise annelerin %13.7 sinin çocuğun ateşinin geleneksel yöntemlerle düşürdüklerini bulmuştur.

Çalışmada çocuğun ateşini geleneksel yöntemler ile düşüren annelerin %2.6'sının 15-24 yaş grubunda, %1.3'ünün 25-34 yaş grubunda, %4.1'inin de 35-44 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Annelerin yaş grupları ile ateşi düşürmek için yapılan uygulamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemsiz olduğu saptanmıştır($p>0.05$).

Yine okur yazar olmayan annelerin %1.9'unun, ilkokul mezunu annelerin %3.4'ünün çocuğun ateşini düşürmek için geleneksel yöntemlere başvurdukları tespit edilmiştir. Annelerin eğitim düzeyleri ile çocuğun ateşini düşürmek için yapılan uygulamalar arasında bir fark bulunmamıştır($p>0.05$).

Aksayan (1983) ateş düşürmede geleneksel yöntemlere başvurma oranının anne yaşının artması ve eğitim seviyesinin düşmesi ile doğru orantılı olarak arttığını bulmuş, annelerin yaşları ve eğitim düzeylerinin ateşe yönelik yapılan geleneksel uygulamaları etkilediğini tespit etmiştir ($p<0.05$). Bu sonuç bulgularımızın aksine annelerin zaman içerisinde ateşe yönelik doğru davranış geliştirdiklerini göstermektedir. Gözüm de (1992) ateşi düşürmek için doğru uygulama yapan anne oranının eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte arttığını bulmuştur.

Çalışmada burun tıkanıklığını gidermek için annelerin %20.8'inin çocuğu doktora götürdüğü, %28.9'unun buruna serum fizyolojik damlattığı, %50.3'ünde buruna zeytinyağı, tereyağı veya anne sütü damlatma, çocuğa nane limon içirme ayrıca limon suyu ile kola ve aspirini karıştırıp verme gibi geleneksel yöntemlere başvurdukları saptanmıştır. Annelerin kullandıkları geleneksel yöntemlerin bir kısmı çocukta yağ aspirasyonuna neden olabilmesi bakımından tehlikeli kabul edilmektedir.

Yaman (1990) annelerin %33.9 unun, Gözüm (1992) annelerin %70'inin çocuğun burnuna anne sütü, zeytinyağı veya şekerle karıştırılmış tereyağı koyduklarını belirtmişlerdir.

Çalışmada burun tıkanıklığını tedavi etmek için 15-24 yaş grubu annelerin %54.6'sının, 25-34 yaş grubu annelerin %47.6'sının, 35-44 yaş grubu annelerin de %48.2'sinin çeşitli geleneksel yöntemlere başvurdukları saptanmıştır. Annelerin yaşları ile burun tıkanıklığının tedavisinde başvurulan

uygulamalar arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$).

Okur yazar olmayan annelerin %68.6'sının, ilkokul mezunu annelerin %49'unun, ortaokul mezunu annelerin %48.3'ünün, lise mezunu annelerin %39.4'ünün, üniversite mezunu annelerin ise %18.2'sinin burun tıkanıklığında geleneksel uygulama yaptıkları belirlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyleri ile burun tıkanıklığını gidermek için yapılan uygulamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Çalışmada annelerin eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte geleneksel uygulamalara başvuru oranının nispeten azaldığı gözlenmiştir.

Çalışmada annelerin %63.2'sinin kulak ağrısını gidermek için çocuğu doktora götürdükleri, annelerin %17.2'sinin birtakım geleneksel uygulamalara başvurdukları, annelerin %11.5'inin kadercı bir yaklaşımla hiçbir şey yapmadıkları, annelerin %8.1'inin de ağrı kesici verdikleri bulunmuştur.

Annelerin başvurdukları geleneksel uygulamalar arasında çocuğun kulağına anne sütü, zeytinyağı, elma suyu damlatma, tereyağında soğanı dağlayıp kulağına dökmek, pamuk ısıtıp kulağına tıkama gibi bir takım zararlı uygulamalara rastlanılmıştır. Yaman (1990) kulak ağrısını gidermek için annelerin %67.3'ünün yapılan bu uygulamalara ilave olarak kulağına sigara dumanı üfleme, zeytin ısıtıp koyma, sarımsağı zeytinyağında kavurarak damlatma, kulağına gliserin tuzlu su, oksijenli su veya ispirto damlatma gibi uygulamalara başvurduklarını tespit etmiştir. Yapılan çeşitli çalışmalarda da kulak ağrısının benzer geleneksel yöntemlerle tedavi edilmeye çalışıldığı bulunmuştur (Köymen 1970, Bayrı 1939, Dede 1978, Gül 1968).

Çalışmada 15-24 yaş grubu annelerin %25.4'ünün, 25-34 yaş grubu annelerin %31.2'sinin, 35-44 yaş grubu annelerin de %27.8'inin kulak ağrısını

tedavi etmek için geleneksel yöntemlere başvurdukları belirlenmiş, ancak aradaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu saptanmıştır ($p>0.05$).

Kulak ağrısı için okur yazar olmayan annelerin %48.9'unun, ilkokul mezunu annelerin %30.3'ünün, ortaokul mezunu annelerin %16.7'sinin, üniversite mezunu annelerin ise %18.2'sinin geleneksel yöntem kullandıkları saptanmıştır. Annelerin eğitim düzeyleri ile kulak ağrısında yapılan uygulamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.01$). Lise mezunu annelerde geleneksel uygulama yapana rastlanmazken, üniversite mezunu annelerde bu uygulamaya rastlanılması oldukça çarpıcı bir sonuçtur.

Çalışmada çocuğun öksürüğünü kesmek için annelerin %65.4'ünün öksürük şurubu verdikleri, annelerin %18.9'unun çocuğu doktora götürdükleri, annelerin %12.1'inin çocuğun sırtına, göğsüne yün ve gazete koydukları, çocuğa pekmez, bal, nane, limon ve zeytinyağı içirdikleri, annelerin %3.6'sının da kadercı bir yaklaşımla çocuğun kendiliğinden iyileşmesini bekledikleri belirlenmiştir.

Aksayan (1983) annelerin %44.2'sinin öksürüğü iyileştirmek amacı ile çocuğun sırtına ve göğsüne bal, nane, gazyağı ve ispirto gibi çeşitli maddeler sürdüklerini tespit etmiştir. Yaman (1990) annelerin %42.6'sının çocuğun sırtına gazyağı, ispirto, sıcak süt sürdüklerini ve çocuğun boğazına anahtar asıp, çöplüklerin üzerinden atlattıklarını bulmuştur. Sezen (1994) ve Demircioğlu'nun (1998) araştırmalarında da öksürüğe ilişkin benzer uygulamalara rastlanılmıştır.

Çalışmada 15-24 yaş grubu annelerin %81.5'inin, 25-34 yaş grubu annelerin %80.8'inin, 35-44 yaş grubu annelerinde %81.8'inin öksürüğü kesmek için geleneksel yöntemlere başvurdukları saptanmıştır. Anne yaşı ile öksürüğü iyileştirmek için yapılan

uygulamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur ($p>0.05$).

Çocuğun öksürüğünü kesmek için okur yazar olmayan annelerin %92.4'ünün, ilkokul mezunu annelerin %81.4'ünün, ortaokul mezunu annelerin %69.2'sinin, lise mezunu annelerin %75.6'sının, üniversite mezunu annelerinde %46.1'inin geleneksel yöntem kullandıkları bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyleri ile öksürüğü iyileştirmek için yapılan uygulamalar arasında bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Aksayan (1983) 30-44 yaş grubu annelerin %63'ü ile okur-yazar olan annelerin %70.8'inin çocuğun öksürüğünü tedavi etmede geleneksel yöntemlere başvurduğunu tespit etmiştir ($p>0.05$). Bu sonuçlar annelerin çocukluk çağında öksürüğe gereken önemi vermediğini göstermektedir.

Çalışmada çocuğun ishalini tedavi etmek için annelerin %51.7'sinin çağdaş yöntemler, %48.3'ünün ise geleneksel yöntemler kullandıkları saptanmıştır. Kullanılan geleneksel yöntemler arasında çocuğa koyu çay, nane limon içirme, ishal şurubu verme ve diyetten yağlı yiyecekleri çıkarma gibi uygulamalar yer almıştır.

Aksayan (1983) ishalde geleneksel uygulamalara başvuran anne oranını %62.2 olarak belirlemiştir. Hacialioğlu (1990) ishali çocuğa yaklaşımda doğru tutum içinde olan anne oranını %76 olarak bulmuştur. Gözüm (1992) ishali çocuğa ORS veren anne oranını %38, Erdoğan ve Savaşer (1992) %14.4, Yıldız (1992) %24.9 olarak tespit etmiştir.

Çalışmada 15-24 yaş grubu annelerin %45.2'sinin, 25-34 yaş grubu annelerin %51.7'sinin, 35-44 yaş grubu annelerin de %63.3'ünün ishali geleneksel yöntemlerle tedavi ettikleri saptanmış ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$).

Çalışmada okur yazar olmayan annelerin %60.8'inin, ilkokul mezunu annelerin %50'sinin, ortaokul mezunu annelerin %44'ünün, lise mezunu annelerin %38.1'inin, üniversite mezunu annelerin de %23.1'inin ishalde geleneksel yöntemlere başvurdukları bulunmuş, ancak gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$). Bu sonuçlar annelerin eğitim düzeyinin yükselmesinin doğru davranış geliştirmesinde etkili olduğunu düşündürmektedir.

Aksayan (1983) 15-29 yaş grubu annelerin %20'sinin, okur yazar olan annelerin %31.1'inin ishalde geleneksel yöntemleri kullandıklarını belirlemiştir ($p<0.05$).

Çalışmada çocuğun kabızlığını gidermek için annelerin %28.4'ünün çağdaş, annelerin %71.6'sının geleneksel uygulamalara başvurdukları belirlenmiştir. Annelerin başvurdukları geleneksel uygulamalar arasında anüse zeytinyağı, katı yağ, sabun koyma, herhangi bir müshil ilacı ve fitil kullanma gibi uygulamalar yer almıştır.

Özcan (1985) kabızlıkta annelerin %24.6'sının fitil kullandıklarını, Yalın (1988) kabızlığı olan kişiye sabunu fitil yapıp makata koyma (%47.0) uygulamasının yapıldığını bulmuştur. Aksayan (1983) annelerin %40.8'inin anüsten sabun, zeytinyağlı gazete sokma, yağlı süt, sinameki otunun suyunu içirme gibi geleneksel yöntemlere başvurduklarını saptamıştır.

Çalışmada 15-24 yaş grubu annelerin %68.2'sinin, 25-34 yaş grubu annelerin %78'inin, 35-44 yaş grubu annelerin de %69'unun kabızlığı geleneksel yöntemlerle tedavi ettikleri belirlenmiş, ancak gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Kabızlığı geleneksel yöntemlerle tedavi eden annelerin %88.4'ünün okur yazar olmadığı, %77.4'ünün ilkokul, %71.4'ünün ortaokul, %50'sinin lise, %36.4'ünün de üniversite

düzeyinde eğitime sahip olduğu bulunmuştur. Kabızlığı gidermek için yapılan uygulamalar ile annelerin eğitim düzeyleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Aksayan (1983) 30-44 yaş grubu annelerin %42.4'ünün, okur-yazar olmayan annelerin %56.4'ünün kabızlıkla geleneksel yöntemleri tercih ettiğini saptamıştır. Yine 30-44 yaş grubu annelerin %8.5'inin, ilkökul ve üstü eğitime sahip olan annelerin de %14.7'sinin kabızlıkta geleneksel ve çağdaş yöntemleri birlikte kullandıklarını bulmuştur ($p<0.05$).

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda geleneksel uygulamaların hala yaygın bir şekilde kullanıldığı dikkat çekmiştir. Annenin çocuğa vereceği bakım, sosyo-ekonomik düzeyin yanısıra annenin çocuk büyütme ve yetiştirmeye ilişkin bilgi ve deneyimleriyle de doğrudan ilişkili olduğundan sahada ve pediatri kliniklerinde çalışan hemşireler öncelikli olmak üzere sağlık ekibi tarafından annelerin bu konuda doğru bilgiler ile donatılmaları ve herhangi bir problemle karşılaştıklarında sağlık kuruluşlarına başvurmaya yön-

lendirilmelerinin çocuk sağlığına olumlu katkıları olacağı düşüncesindeyiz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, annelerin yaşları ilerledikçe ve eğitim düzeyleri düştükçe çocuklarının sağlık sorunlarıyla ilgili geleneksel uygulamalara başvuru oranının arttığı gözlenmiştir.

Annelerin eğitim seviyesinin çocuklarda görülen burun tıkanıklığı kulak ağrısı ve kabızlığa yönelik uygulamaları etkilediği saptanmıştır.

Araştırmanın Sonuçlarına

Göre;

*Kadının eğitim seviyesinin yükselmesinin çocuk bakımı ve sağlığına ilişkin doğru davranış geliştirmedeki etkisi dikkate alınarak, kız çocuklarının eğitimine önem verilmesi gerektiği,

*Annelerin çocuk büyütmeyle ilişkin yanlış ve eksik bilgilerini yaygın bir eğitimle gidermede en önemli kişi olan ebe ve hemşirelerin etkin hale getirilmelerini sağlayarak, ebe ve hemşirelere hizmet içi eğitim programlarının uygulanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Aksayan S** (1983). Çocuk sağlığına ilişkin geleneksel inanç ve uygulamalar.YL Tezi. Hacettepe Üniv. Sağl.Bil.Enst.,Ankara.
- Başar Z** (1972). Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları. Sevinç Matbaası,Ankara,99-152.
- Bayrı MH** (1939).Halk Adetleri ve İnançları.Burhanettin Basımevi,İstanbul, 30-43
- Dede A** (1978). Batı Trakya Türk Folkloru. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara,17-20.
- Demircioğlu T** (1998). Yüksek ateş ve tedavisi. Actual Medicine Derg.3(6):31-35
- Erdoğan S, Savaşer S** (1992). Annelerin çocukların sağlığını korumaya yönelik yaklaşımları. I.Ulusal Ana ve Çocuk Sağlığı Hemşireliği Sempozyumu Kitabı. İ.Ü.Basımevi,İstanbul, 129-136.

Erzurum İl Sağlık Müdürlüğü (2001). Sağlık İstatistik Verileri,Erzurum.

Gözüm S (1992). Erzurum il merkezi Ceylanođlu Sağlık Ocağı bölgesinde 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin çocuk sağlığı ile ilgili bilgi düzeylerinin saptanması. YL Tezi.Atatürk Üniv.Sağl.Bil.Enst.,Erzurum.

Gül Y(1968). Savaşta halk hekimliği. Türk Folklor Araştırmaları Derg.361(19):3733

Güran N (1967). Yeşilöz köyünde doğumla ilgili geleneksel inançlar. Türk Folklor Araştırmaları Derg. 217(11): 3201.

Hacıaloğlu N (1990). Eğitim araştırma sağlık ocakları bünyesinde 0-12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımı ve beslenmesi konusunda bilgi, tutum ve davranışları. YL. Tezi. Atatürk Üniv.Sağl.Bil. Enst., Erzurum.

Köymen N (1970). Çocuk hastalıklarında folklor-batıl inanç-ilkel tedavi. Karınca Matbaacılık,İzmir,15-17.

Özcan S (1985). Erzurum il ve çevresinde 0-24 aylık çocuklarda beslenme,büyüme ve gelişim özellikleri. Uzmanlık Tezi. Atatürk Üniv.Tıp Fak.Çocuk Sağl.ve Hast. Anabilim Dalı,Erzurum

Özyazıcıoğlu G (1993). Sosyal ve hukuki bakımdan Erzurum'da aile müessesesi. Tarih Yolunda Erzurum Derg. 22:24-25.

Sezen L (1994). Erzurum Şehir Folklorü. Erzurum Kalkınma Vakfı Yayınları 3. Erzurum,71-199.

T.C.Hükümeti-Unicef (1991). Türkiyede Anne ve Çocukların Durum Analizi,Yeniçağ Matbaası,Ankara,119-126.

Tortumluoğlu G, Karahan E, Bakır B, Türk R (2002). Kırsal alanda yaşayan yaşlıların yaygın görülen sağlık problemlerine yönelik uyguladıkları geleneksel uygulamaların tanımlanması. I.Ulusal Geriatri Kongre Kitabı. 30 Ekim-3 Kasım Antalya.

Türkdoğan O (1965). Erzurum ve Çevresinde Sağlık Araştırmaları.Ankara Üniv.Basımevi, 1-22.

Türkdoğan O (1972). Doğu Anadolu' da Sağlık-Hastalık Sisteminin Toplumsal Araştırması. Ankara Üniv.Basımevi, 106-111.

Yalın S (1972). Geleneksel hasta bakım uygulamaları. Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniv. Sağl. Bil.Enst.Ankara.

Yaman S (1990). Annelerin akut solunum yolu enfeksiyonu geçiren 0-2 yaş grubu çocuklarına yaptıkları uygulamalar. Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniv.Sağl.Bil. Enst. Ankara.

Yıldız H (1992). Eskişehir Anadolu Üniv. Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine başvuran 0-5 yaş arası çocuklarda ishal ve solunum yolu enfeksiyon olgularının değerlendirilmesi. I.Ulusal Ana ve Çocuk Sağlığı Hemşireliği Simpozyum Kitabı: İstanbul Üniversitesi Basımevi, 153-159.